

ris, in illa eadem non habeat, vel non habuerit esse. Quia esset et non esset pro eodem tempore, quod repugnat in se: et consequenter etiam ipsi potentiae DEI, quia ad ejus potentiam spectat, ut quod vult esse pro aliquo tempore sit, unde pro eodem tempore non esse, esset contra potentiam DEI. Sicut ergo non potest Deus facere, ut res sit et non sit simul, quia hoc esset se ipsum negare et sibi repugnare, ita nec potest facere, ut praeteritum non fuerit.

23. *Opinio contraria. — Explicatur.* — Quidam autem theologi videntur contrarium docere, maxime Gregorius in 1, d. 42 et alii, quos refert, et sequitur Corduba, lib. 1, q. 55, dub. ult. Sed contradicunt in modo loquendi, non in re. Volunt enim, quod licet Deus fecerit aliquam rem, manet in ipso integra potentia, qua potuisset illam non facere in sensu diviso, ideoque volunt affirmandum esse, nunc esse in Deo potentiam, ut praeteritum non fuerit. Non dicunt autem, posse non fuisse, postquam fuisse supponitur, sed absolute et secundum se spectatum, quod nemo negat. Unde illud extra rem est: Similis vero quaestio de voluntate Dei tractari solet, an postquam aliquid voluit, maneat in illo potentia, ut illud ipsum in ordine ad idem momentum nolit: et resolutio est, in sensu composito non habere talem potentiam. Non quia aliquam potentiam amiserit aliquid volendo, sed quia nunquam habuit potentiam, ut mutari possit, licet secundum se et in sensu diviso habeat potentiam ad utrumque et eandem semper refineat, ita ergo in praesenti loquendum est.

24. *Duo dubia expediuntur.* — Ex his etiam expedienda sunt duo alia dubia, quae divus Thomas in duobus articulis ultimis illius quaestionis tractavit, scilicet: An Deus possit plura, vel alia facere, quam fecit, et an quae fecit, potuerit efficere meliora. In utroque vero resolutio est clara. Primo ergo certum de fide est, potuisse et plura et alia distincta facere. Ita docent omnes theologi cum Magistro 1, d. 43. Et divus Thomas, q. 25, art. 5. Et Vualdensis in doctrinali lib. 1, cap. 10, ubi oppositum errorem refert tradidisse Wicleffum et Abailardum, eumque late ex Patribus confutat. Qui damnatus etiam refertur in Concilio Senonensi. Sed res est evidens in Scripturis, ut patet ex locis Matthaei et Marci supra citatis, quae sunt de omnipotentia Dei et de ejus libertate, in qua videtur Wicleffus errasse. Hac etiam ratione dicimus, potuisse Deum aliam naturam humanam sumere, et potuisse aliter redimere genus hu-

manum, quam fecit et plures salvare, quam salvat, vide Augustinum 13, de Trinit., cap. 18, de Spiritu et lit., cap. 1 et epistol. 3, Gregorium 22, Moral., cap. 25. Item, etiam creaturae multa possunt facere, quae non faciunt, ut homine ratione suae libertatis non facit omnia quae potest, multo ergo magis Deus. Item, non solum homo, sed etiam sol posset plura facere quae non facit, quia ei non applicatur materia, ergo Deus, qui non indiget materia et est dominus suorum actuum, multo magis poterit plura, vel diversa facere, vel cum causis secundis, si aliae essent, vel aliter applicarentur, vel se solo pro sua libertate.

25. *Dubium. — Resolvitur.* — Hic vero statim occurrit interrogandum, quot sint ista plura, quae potest Deus facere, et an sint finita vel infinita cathegorematicae in individuis, vel speciebus, vel gradibus rerum, vel etiam in pluribus mundis in infinitum, vel simul, vel successive, vel ex similibus, vel ex dissimilibus corporibus: atque adeo aequalibus, vel inaequalibus in perfectione cum eo, qui nunc est. Itemque utrum non solum modo possit Deus plura facere, quam fecit, sed etiam in quocumque rerum statu, seu quacumque suppositione facta, quod aliqua Deus creaverit. Ubi involvitur illa quaestio, an possit Deus facere simul omnia, quae ut possibile novit, quibus creatis jam non posset facere plura. Sed haec infinitam habent disputationem et per varias materias vagantur: ideoque illa omitto, praesertim quia ex principiis positis in dic. disp. 30 Metaphysicae, sect. ult., facile omnia expediri possunt.

26. *Assertio. — Conclusio.* — In alio puncto breviter dicendum est, multa fecisse Deum in universo, quae non potest facere meliora in illo genere, et ita quoad aliquid non potuisse facere melius universum hoc, quam fecerit, licet quoad aliqua in particulari illud potuerit facere perfectius. Declaratur imprimis, quia fecit unionem hypostaticam, quo opere nullum altius, nec perfectius potest efficere, ut nunc suppono. Unde fit, ut ex ea parte qua hoc universum nobilitavit per illud opus, non possit hoc universum esse perfectius. Unde etiam ait D. Thomas Beatam Virginem, quatenus assecuta est dignitatem Matris DEI, non posse in illo genere nobiliorem dignitatem habere. Item gratia et gloria (ut ego opinor) sunt talis perfectionis essentialis, ut non possit fieri in ordine qualitatum altior, aut major perfectio intellectualis naturae. Unde etiam hoc universum ex ea parte, qua refertur ad ultimum finem non potuit esse perfectius, tum ex parte

finis ultimi, qui est Deus: tum ex formali consecutione illius secundum speciem visionis et fruitionis, qua obtinetur. Rursus in hoc universo corporeo non potuit fortasse esse nobilior natura, quae illi praesent in eodem genere corporalium rerum, quam sit homo, quia fortasse non potest esse natura corporalis et rationalis alterius speciei. De caelis vero et simplicibus corporibus est controversia, an potuerint esse essentialiter meliora et alterius speciei, sed probabilius videtur, fieri potuisse, quia nulla apparet repugnantia, quod etiam sentit D. Thomas d. art. 6, ad. 3.

27. Addit tamen idem D. Sanctus, suppositis his rebus, ex quibus universum constat, non potuisse esse quoad ordinem et contentum earum, in quo bonum universi consistit. Quod incertum est, et ita oppositum docet Durandus 1, dist. 44, quaest. 3, quia in Theauris divinae omnipotentiae multi ordines contineri possunt, et fortasse alius esset simpliciter melior, licet in ordine ad finem a Deo intentum hic fuerit optimus. Nam si Deus voluisset aliter homines praedestinare, vel plures, vel in majori virtute, et gratia, vel in statu innocentiae perpetuo conservare, posset etiam alio modo elementa, vel influentias caelorum ordinare, ita ut omnibus pensatis totum esset perfectius. Semper tamen credendum est Deum juxta finem sibi praestitutum optime omnia facere, quae facit, ut loquitur Augustinus 3, de libero Arbitrio, cap. 5. Et explicui in citato loco Metaphysicae, et in tomo primo de Incarnatione, disputatione 4, sect. 2 et 3.

CAPUT X.

DE DIVINA PROVIDENTIA.

1. *Esse in Deo providentiam.* — Providentia et Praedestinatio tam sunt conjunctae, ut vix possit una sine altera exacte declarari. Unde cum in sequenti tractatu latissime simus de Praedestinatione dicturi, ibi de Providentia etiam dicemus. Ut vero ratio nominis habeatur et quaedam magis generalia principia supponamus, visum est caput hoc in fine hujus libri adjungere, quod tantum sit velut praebulum quoddam ad tractatum de Praedestinatione. Ut ergo nomen providentiae explicemus, supponimus, habere Deum actualem gubernationem hujus universi, illique praesent conservando illud et ordinem illius, totumque illud, universasque partes ejus in fines suos pro captu earum dirigendo. Hoc fundamentum de

fide certum est, esse in Deo Providentiam. Quia gubernatio illa temporalis actio est, quam Deus per suum intellectum et voluntatem operatur, quia Deus non aliter extra se causat, ut supra ex fide ostensum est, ergo necesse est, ut ratio illius gubernationis universi in Dei mente ex aeternitate praecedat, non enim potest in tempore concipi, aut inchoari. Hanc ergo rationem aeternae gubernationis intra Deum existentem, providentiam vocamus. Atque hoc modo providentiam esse docet Scriptura, cum de Divina Sapientia dicit: *Attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter*, Sap. 8, cap. 6. *Aequaliter est illi cura de omnibus*. Et infra: *In omni providentia occurrit illis*, et cap. 14: *Tu autem Pater gubernas omnia providentia*. Et Christus Dominus, Matth. 6: *Respicite volatilia caeli*, etc. Item Luc 12 et passim. Solet autem a theologis quaeri, an providentia sit actus voluntatis divinae, vel intellectus. Sed hanc quaestionem in Praedestinatione exacte examinabimus. Nunc supponamus, utriusque facultatis actus ad providentiam requiri. Nam in omni gubernatione prudentia necessaria est et voluntatis electio, ac executio et vix definiri potest, quisnam horum actuum magis necessarius ad debitam providentiam sit. Nomen autem providentiae ad utrumque facile applicari potest, et ideo in hac controversia non est multum utilitatis, ut in citato loco latius dicemus.

2. *Duplex providentia.* — Ut autem haec veritas fidei melius intelligatur et ut attingamus errores, qui circa illam fuerunt, est advertendum, duas veluti partes in hac providentia distingui posse; unam physicam, seu naturalem appellare possumus, aliam moralem. Prior generalis est rebus omnibus, tam inanimatis, quam animatis, atque etiam hominibus et angelis, quatenus cum aliis commune habent esse et operari. Posterior est propria hominum et angelorum, quia illi soli sunt capaces moralium actionum et finis, qui per illas comparatur, quia illi soli habent arbitrii libertatem. Ad priorem providentiae partem pertinent actiones sequentes. Prima conservatio est in esse Providentia enim supponit creationem et addit actionem necessariam, ut res creata subsistat, et finem suum consequi valeat. Inter has ergo actiones prima est conservatio: *Quomodo enim posset aliquid permanere, nisi Deus voluisset*. Sap. 11. Alia operatio est concursus, seu cooperatio Dei ad omnes actiones creaturarum, quia sicut sine influxu Dei esse non possunt, ita nec operari, et ideo dicitur Deus,

vestire lilia agri et pascere corvos, Luc 12. Et ad has duas actiones reducuntur omnes externi actus Providentiæ, quam physicam, seu naturalem appellamus.

3. *Durandi opinio.*—Durandus vero 1, d. 39, q. 3, numero 5 et 6, inter actus providentiæ ponit dispositionem rerum. Sed ut bene ibidem subjungit dispositio magis pertinet ad creationem, quam providentia supponit. Nam Deus, cum in æternitate sua voluit recreare, unamquamque voluit propter suum finem, et totum universum etiam ad certum finem ordinavit et consequenter partes universi convenienter ad illum finem apte disposuit, et singulis facultates connaturales ad fines suos consequendos ordinatas, tribuere statuit. Hæc autem omnia ad dispositionem pertinent et in ipsa creatione continentur, nam qui dat formam, dat consequentia ad formam. Et hoc modo ordinatio rerum ad fines suos, quantum ad primam intentionem finis pertinet, in ipsa creatione includitur, seu in voluntate creandi res, nam creantur res propter tales fines, et ita vult Deus illas esse propter tales fines. Ad providentiam ergo pertinet proprie conservatio, cooperatioque Dei, necessaria, ut res illæ possent tendere in fines, ad quos creatæ sunt. Et ita ad has duas actiones reducitur tota providentia naturalis. Nam sub conservatione includuntur omnia necessaria ad vitam et subsistentiam rerum; sub cooperatione vero omnes generationes et corruptiones, et denique omnes operationes, quibus res possunt ad fines suos pervenire.

4. Duplici autem titulo hæc pertinent ad providentiam Dei, primo quatenus hæc proveniunt a causis secundis, quas ipse ad hunc finem produxit et ordinavit et conservat: secundo quatenus Deus ipse in illis et cum illis immediate operatur et eas movet, applicat ad agendum. Unde satis constat, providentiam ex hac parte attingere omnia, quæ sunt, vel fiunt in mundo in particulari, quia omnia pendent a Deo in esse et operari, et Deus ad omnia in particulari concurrat, per scientiam suam et voluntatem ac potentiam operando. Et de hac duplici actione providentiæ divinæ disputavimus late in Metaphysica, disputatione 21 et 22, et copiosius in libro primo, de Auxiliis.

5. Quapropter nullus infidelis potuit circa hanc partem divinæ providentiæ errare, nisi, vel qui non agnovissent Deum esse, vel non putarunt omnia pendere immediate a Deo non in esse et operari, postquam facta sunt. In quo

Aristoteles quid senserit, in disputatione 30 Metaphysicæ, sect. 15, num. 40, explicuimus. Potuerunt etiam in hoc errare illi, qui putarunt, DEUM ex necessitate naturæ omnia operari, ut Epicurus, Democritus et Cratylus. De quibus non constat, an dicerent Deum conservare res omnes et cooperari cum illis eadem necessitate, qua putarunt illas produxisse. Verumtamen etiam si hoc dicerent, illa non esset vera providentia, quæ proprie non cadit nisi in agens liberum. At suppositis principiis positis, quæ non solum in fide sunt certa, sed etiam ratione naturali evidentia, aperte sequitur, necessariam esse Dei providentiam, quæ attingat ad omnia et singula, quæ fiunt in particulari.

6. *Dubium.*—*Resolutio.*—An vero per hanc providentiam possit Deus immutare cursum causarum naturalium, eumve impedire, aut juvare, fortasse non est tam notum lumine naturali. Tamen secundum fidem certum est, divinam providentiam ad hoc extendi, quia ejus nutui et voluntati omnia parent. Unde Tob. 9, dicitur: *Qui præcipit soli et non oritur, et stellas claudit quasi sub signaculo.* Et Matth. 10, dicitur: *Unus passer non cadit super terram sine Patre vestro.* Nec folium arboris sine ejus scientia et voluntate movetur; et hinc est, ut pro fructibus etiam temporalibus, vel pro influentiis temporum opportunis et conservatione et incolumitate vitæ, vel animalium, orari possit et debeat Deus: quia licet hæc regulariter eveniant per naturalium causarum cursum, ab ejus nutu et voluntate semper pendent et immutantur etiam mirabiliter: de qua re et in Scriptura sacra, et in historiis exempla multa leguntur.

7. *De providentia morali. Esse necessariam moralem gubernationem.*—*Quid senserit Aristoteles de providentia Dei.*—Circa alteram partem hujus providentiæ, quam moralem appellamus, dicendum est, ultra physicam efficientiam et operationem Dei, quæ in omnibus operibus creaturarum etiam liberis et moralibus interveniunt, esse necessarium addere moralem gubernationem, quæ consistit in præceptis, præmiis, promissionibus, comminationibus, præmiis et suppliciis. Et de hoc toto genere providentiæ pauca (ut opinor) philosophi subodorati sunt. Nam imprimis de præceptis, aut legibus Dei positivis nihil scire potuerunt, ut constat, quia libere feruntur a Deo, et ideo nisi per revelationem, sciri non possunt. Leges autem quas naturalis ratio dictat, licet cognoscantur ut dictamina rationis naturalis, tamen sub ratione legis divinæ et quod Deus

in eis suam voluntatem et auctoritatem peculiariter interponant, vel cognosci non potest ratione naturali, vel difficillime; unde non mihi constat, aliquem philosophorum, hoc peculiariter cognovisse. De promissionibus vero et comminationibus in particulari certius hoc est. De præmio autem et pœna in generali fortasse aliquid suspicati sunt, sed valde imperfecte, ac diminute, ut patet ex Aristotele, libro decimo Ethic., cap. 8, ubi eos, qui veritatem sectantur, dicit esse amicissimos Deorum immortalium. *Nam si Dii* (inquit) *curam habent humanarum rerum ut existimatur rationi consentaneum est, ipsos eo gaudere, quod est optimum.* Ubi et sub magna dubitatione loquitur et sub improbiissima Deorum appellatione et diminute valde. Et in lib. 2, Mag. moral. cap. 8. *Deum*, ait, *mala et bona pro meritis distribuere*: tamen ibidem sentit, effectus fortuitos non subjacere providentiæ DEI, licet aliter in hoc sentiat lib. 7 Ethic. ad Eudonum, cap. 18.

8. *Deum habere providentiam creaturarum rationalium.*—Veritas autem Catholica docet, habere DEUM perfectissimam providentiam creaturarum rationalium et operationum liberarum tam bonarum quam malarum, non solum generalem et remotam, sed etiam particularem providentiam: nec solum physicam, sed etiam moralem. Consistit autem hæc providentia, tum in perfecta scientia, quam Deus habet de omnibus liberis effectibus antequam fiant, et postquam facta sunt et in voluntate procurandi illa, si bona sint, per præcepta, consilia, vel alia media consentanea: vel si sint mala, prohibendo illa et impediendo, vel permittendo et de illis, si fiant juxta, vel si misericorditer, pro ratione suæ sapientiæ disponendo. Et hæc omnia passim docet Scriptura: nam de rerum præscientia jam supra visum est. Et ideo Job 22, irridentur qui dixerunt, de Deo: *Circa cardines cæli ambulat, nec nostra considerat.* De aliis vero actibus moralis providentiæ etiam constat ex his, quæ supra diximus, de voluntate Dei et ex discursu omnium Scripturarum. Ex quibus veritatem hanc late confirmant Patres, vel qui de Providentia ex instituto scripserunt, ut Chrysostomus per tres libros et sermones sex, et in homil. 9, ad Populum, tomo 5, Theodoretus, lib. 7, Curationum et sermon. 10, de Providentia, Salvianus, lib. 8, de Providentia, Nemesius, lib. 8 Philosophiæ: vel aliis in libris: ut Augustinus libro 5, de Civitate cap. 9, et lib. 5. Genes. ad litteram, cap. 21, lib. 3, de libero Arbi-

trio, et lib. 1 et 2, de Ordine, Clemens Alexand., lib. et 5 Stromat. Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 8, et Cyrillus Alexand., lib. 5 contra Julianum.

9. Ratio autem hujus veritatis sumenda est ex actibus illis, in quibus ex divina providentia consistit. Quia imprimis necesse est, Deum omnia scire et de omnibus rectissimum judicium ferre. Potens item est omnia disponere et bene ordinare, ac constituere. Voluntatem etiam habet rectissimam, quæ sine sui mutatione potest velle bonum et odisse malum, estque summe honestum, ut ita singula velit. Estque item supremus Dominus et Princeps, ad quem pertinet leges ferre et præmia, ac pœnas pro ratione operum conferre. Denique quia omnia ab ipso ita pendent ut sine ipso, vel volente, vel permittente fieri non possint, ergo habet Deus providentiam etiam moralem omnium actionum liberarum, usque ad minimas.

10. Difficultates vero, quæ circa hanc partem providentiæ occurrunt, præcipue sumuntur ex concordia divinæ providentiæ cum libertate actionum humanarum. Ubi consequenter se offert tractandum, quomodo Deus ab æterno disposuerit de his actionibus in particulari, an, scilicet, præfinito omnes, vel aliquas, et alias permittendo, vel simplici affectu prosequendo. Quæ omnia in secundo lib. de Auxiliis late a nobis tractata sunt. Et in sequenti tractatu in fine, comparando providentiam cum Prædestinatione videbimus, quomodo providentia ordinet res in finem, an semper efficaciter, vel interdum tantum sufficienter. Quapropter de his difficultatibus nihil amplius hic dicemus.

11. *Dubium.*—Solum inquiri potest, an hoc genus providentiæ præsertim moralis necessario conveniat Deo. Ubi non quærimus de necessitate absoluta, sic enim providentia est libera, nec de sola necessitate immutabilitatis, nam constat etiam, providentiam semel stabilitam ex parte DEI esse immutabilem. Sed quærimus de necessitate providentiæ divinæ, sola suppositione facta, quod DEUS voluerit universum creare, prout modo est, constans ex simplicibus et mixtis corporibus, simul cum hominibus. Quæ quæstio vix habet locum in providentia naturali, nam si Deus voluit non solum fieri, sed etiam conservari mundum, per rerum generationes et corruptiones, et alias operationes, non potuit illud destituere sua providentia, quia sine ipsius immediato influxu nihil esse, vel operari potest. At vero

de alia providentia morali est nonnulla difficultas, quia non apparet absoluta necessitas ejus illationis. Cur enim non potuit Deus homines condere et de illis non amplius curare, quam de aliis animantibus, nec pœnas, aut præmia reddere, nec præcepta imponere? Quia Deus in his omnibus actionibus liber est, et non habet actus ille intrinsecam connexionem cum opere creationis, vel conservationis humanæ naturæ, nam ad hoc sufficiebat generalis concursus in ordine physico. In contrarium vero est, si talis providentia necessaria non est etiam supposita creatione et conservatione humanæ naturæ: ergo non possumus ratione naturali convincere, Deum habere hanc providentiam humanarum rerum, quod videtur a mente sanctorum Patrum alienum.

12. *Expeditur.*—Ad hoc breviter dicendum est; primum non potuisse Deum, nullam omnino providentiam de humanis actionibus habere supposita voluntate creandi et conservandi homines ita ut humano modo operari possint. Quia imprimis non potuit non illuminare illos saltem mediante lumine naturali, concurrando ad recta dictamina legis naturalis: et ita non potuit eos omnino sine lege relinquere, quæ revera divina est, licet fortasse ipsi homines id non agnoscerent, nisi divinitus et altiori modo illuminarentur. Deinde non potuit non præscire, quid ipsi homines essent operaturi et per suam voluntatem velle singula opera, vel impedire, vel permittere, aut promovere. Et quoad hunc gradum est simpliciter necessaria hæc providentia. Ulterius vero est valde consentaneum divinæ bonitati, ut majorem providentiam cum hominibus habuerit. Nam, ut recte dixit Ambrosius, lib. 1, de Offic. c. 13: *Quis operator negligat operis sui curam. Cum aliquid non fuisse nulla injuria sit, non curare quod feceris summa inclementia.* Quapropter, licet Deus libere hæc omnia beneficia conferat, tamen quia bonus et sapiens est, semper operatur consentaneæ ad sapientiam et bonitatem suam, et secundum hunc modum non potuit separari providentia consentanea naturæ rationali ab illius creatione et conservatione, saltem secundum debitam providentiam ex ordinaria lege et quasi connaturali, tam rebus ipsis, quam divinæ bonitati et hæc necessitas sufficiens est ad naturalem demonstrationem talis providentiæ.

13. *Deus intellectualibus creaturis præter Providentiam naturalem addidit supernatura-*

lem. — Addendum vero est, Deum non fuisse contentum dando creaturis intellectualibus providentiam naturalem et moralem ordinis naturalis, ut sic dicam, sed addidisse etiam supernaturalem; quia hujusmodi creaturas ad supernaturalem finem ordinavit, unde necesse fuit, ut per media et providentiam supernaturalem, eas gubernaret et ad illum finem proveheret. Hoc autem genus providentiæ cognosci non potest per rationem naturalem, sicut nec finis ille ad quem per illud tenditur, habemus autem illud ex fidei revelatione, ut in sequenti tractatu ostendemus. Ex hoc autem altiori providentiæ genere factum est, ut tota providentia naturalis et moralis ad altiorem ordinem aliquo modo evecta sit. Nam quia res omnes inferiores ad homines aliquo modo ordinantur, ut ad finem proximum, dum ipse homo ad altiorem finem ordinatus est, consequenter omnes res aliæ cooperari debent ad illum finem consequendum, et ideo altiori quodammodo gubernandæ sunt.

14. Et hinc oriuntur mysteria multa occulta divinæ sapientiæ, quæ in hujusmodi rerum providentia accidere videmus. Ex quibus unum est, justos affligi in hac vita, iniquos autem prosperari. Quæ apparens inæqualitas et infideles in errorem induxit, ut putarent Deum non habere providentiam rerum et fideles in magnam admirationem adduxit, ut in Scripturis sæpe legimus. Job. 21. Jerem. 12. Tamen si hæc omnia considerentur sub providentia supernaturali, cessat admiratio. Nam ex illa inæqualitate potius colligendum est esse aliam virtutis retributionem altiorem, quam in hac vita habere possit et per mala hujus vitæ perfici justos et præparari ad illam beatam consequendam, malos autem recipere in hac vita bona sua, ut dicitur Luc. 16. Quod argumentum late prosequuntur Patres citati agentes de Divina Providentia et de Resurrectione, ac judicio. Ex hac etiam supernaturali Providentia oriuntur mutationes miraculosæ, per quas, vel ordo causarum naturalium immutatur, vel actiones aliquæ omnem virtutem naturalem superantes fiunt. Ad hanc item reducenda est custodia angelorum bonorum et impugnationis demonum, nam ob finem supernaturalem illa ordinatur et hæc permittitur. Denique ad hanc supernaturalem Providentiam prædestinatio præcipue pertinet, quæ totam Dei providentiam quodammodo in se complectitur, ut in sequenti tractatu explicaturi sumus.

FINIS.

TRACTATUS DE DIVINA PRÆDESTINATIONE ET REPROBATIONE.

PROOEMIUM.

Quamvis prædestinatio et reprobatio ita sint conjunctæ, et aliquo modo subordinatæ, ut vix possit una sine alia perfecte intelligi, aut explicari eamque ob causam soleant a Doctoribus promiscue tractari: nihilominus majoris claritatis gratia de unaquaque separatim dicemus, et deinde illas inter se comparabimus. Atque ita hoc opus in tres præcipuas partes dividemus. Prima erit de Prædestinatione, quia nobilior est reprobatione, et ex primaria Dei voluntate est per se intenta; unde ad reprobationem quodammodo, ut finis ad media, (omnia enim propter electos, etiam reprobatorum promissio, et procreatio) et ut habitus ad privationem comparatur. Unde necesse est, illam primam partem cæteris esse copiosior, ideoque in tres libros illam distribuemus, atque in primo de prædestinationis essentia, in secundo de illius causis, in tertio vero de ejusdem effectibus disputabimus. Deinde, ut divinæ reprobationis justitia melius intelligatur, quartum interponemus librum, in quo de divina providentia supernaturali cum hominibus, quos Deus non prædestinat, disseremus. Quintus ergo Liber reprobationem explicabit. Sextus vero prædestinationem cum reprobatione conferet, ut in altera divina misericordia, in altera vero divina justitia magis elucescat. Atque ita totam hujus mysterii doctrinam his sex libris, pro captu nostro, Deo bene juvante, comprehendemus. Curabimusque in illa tradenda, eam dicendi, ac disputandi rationem tenere, quam solet exacta scientiæ cognitio postulare. Nam licet hoc prædestinationis negotium abditissimum sit, solaque fide teneatur, atque humanam scientiam transcendat: tamen suppositis fidei principiis conandum nobis est in eo explicando scientiæ methodum observare, ut commodius de tanto mysterio aliquid investigare possimus. Non quidem divina consilia perscrutando, ac si ab humano ingenio possint comprehendi: sed venerando potius altitudinem divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei, et incrustabilia ejus judicia cum admiratione suscipiendo, et hac fide supposita, rationem aliquam, et intelligentiam hujus mysterii cum divina gratia investigando.

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI DE PRÆDESTINATIONE.

CAP. I. <i>De necessitate prædestinationis.</i>	CAP. III. <i>Prædestinationem esse actum liberum.</i>
CAP. II. <i>Prædestinationem esse actum immanentem et æternum.</i>	CAP. IV. <i>De materia et objecto prædestinationis.</i>